

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ
ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ
З ДІТЬМИ 7-10 РОКІВ В УМОВАХ
СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ**

Пангелова Наталія, Рубан Владислав, Кириченко Тарас
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

Аннотация

В статье представлены результаты, касающиеся определения путей совершенствования физкультурно-оздоровительной работы с учениками начальных классов. В частности, педагогические условия оптимизации физкультурно-оздоровительной работы сельских школьников, которые включают: направленность педагогических условий; виды и способы деятельности детей; условия реализации предложенных подходов.

Направленность педагогических действий заключалась в: использовании современных подходов к организации и функционированию физкультурно-оздоровительной работы в сельской школе; совершенствовании ее содержания; современной работы общеобразовательной школы и семьи.

Совершенствование содержания физкультурно-оздоровительной работы предусматривало использования как традиционных средств физического воспитания младших школьников, так и элементов инновационных и оздоровительных технологий.

Реализация содержания физкультурно-оздоровительной рабо-

ты предусматривала оптимальное соотношение видов и способов двигательной деятельности детей, подобранного с учетом особенностей функционирования школы в условиях сельского социума.

Ключевые слова: педагогические условия, оптимизация, физкультурно-оздоровительная работа, сельские школьники.

Annotation

The article presents the results on the definition of approaches to improvement of physical culture and health work with elementary school students. In particular, pedagogical conditions of optimization of physical culture and health work with rural schoolchildren are determined, which include: orientation of pedagogical actions; types and activities of children; conditions of implementation of the proposed approaches.

The direction of pedagogical actions was: using modern approaches to the organization and functioning of physical culture and health work in rural schools; improvement of its content; joint work of the general education school and the family.

Improvement of the content of physical culture and health work

involves the use of both traditional means of physical education of junior schoolchildren, as well as elements of innovative and health-improving technologies.

The implementation of the content of physical culture and health work provided an optimal correlation of the types and modes of motor activity of children, selected in the light of the peculiarities of the functioning of the secondary school in the conditions of rural society.

Key words: pedagogical conditions, optimization, physical culture and health work, rural schoolchildren.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що єдиної прийнятої дефініції «педагогічні умови» не існує, попри те, що це поняття часто застосовується у педагогічній літературі та дисертаційних дослідженнях [14, 18].

Перший підхід відображає точку зору, згідно з якою педагогічні умови – це сукупність будь-яких дій педагогічного впливу і можливостей матеріально-просторового середовища. Прихильники цього підходу розуміють педагогічні умови як: В.І. Андрєєв – «...комплекс дій, зміст, методи, прийоми та організаційні форми навчання і виховання» [1, с. 137]; В.А. Беліков – «...сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення певних завдань» [7, с. 217]; А.Я. Найн – «...сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення встановлених завдань» [18, с. 47].

Другий підхід пов'язує педагогічні умови з проектуванням і конструюванням педагогічної системи, у якій умови виступають компонентом. Так, Н.В. Іполітова стверджує, що педагогічні умови – це компонент педагогічної системи який відображає сукупність внутрішніх (таких, що забезпечують розвиток особистісного аспекту суб'єктів освітнього процесу) і зовнішніх (таких, які сприяють реалізації процесуального аспекту системи) елементів, які забезпечують її ефективне функціонування і подальший розвиток [14]. Близьку за сенсом позицію займає М.В. Зверева. Згідно з її точкою зору, педагогічні умови є змістовною характеристикою одного з компонентів педагогічної системи, в якості якого виступають: зміст, організаційні форми,

засоби навчання і характер взаємовідносин між вчителем та учнями [13].

Згідно з третім підходом, педагогічні умови – це планомірна робота щодо конкретизації закономірностей як стійких зв'язків освітнього процесу, яка забезпечує можливість перевірки результатів науково-педагогічного дослідження [15].

Отже, педагогічні умови – це сукупність потенційних можливостей освітнього середовища (зміст, методи, організаційні форми, матеріально-просторове оточення), реалізація яких забезпечує ефективне функціонування і розвиток педагогічної системи [4].

Мета дослідження – розробка педагогічних умов оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільських загальноосвітніх шкіл.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, узагальнення та систематизація даних літературних джерел, нормативних документів); педагогічні (педагогічне спостереження, педагогічні експерименти, педагогічне тестування); соціологічні (опитування, інтерв'ювання, анкетування); медико-біологічні (антропометрія, пульсометрія, спірометрія, динамометрія, функціональні проби, контент-аналіз індивідуальних медичних карт); математична статистика.

Результати дослідження та їх обговорення: Оскільки метою нашого дослідження є обґрунтування і розробка педагогічних умов оптимізації процесу фізичного виховання учнів початкових класів сільської школи, – вважаємо доцільним зупинитись на трактуванні поняття «оптимізація».

Термін «оптимальний» (лат. *optimus* – найкращий) означає найбільш відповідний певним умовам і завданням. Оптимізація у широкому сенсі – вибір найкращого варіанту вирішення будь-

якого завдання у наявних умовах. Ю.К. Бабанський (1987), говорячи про оптимізацію педагогічного процесу, пропонує таке визначення: оптимізація педагогічного процесу – це науково обґрунтований вибір і здійснення найкращого для наявних умов варіанта завдань, змісту, форм і методів навчання і виховання з точки зору певних критеріїв [5].

Теорія і методика оптимізації є одним з елементів загальної теорії педагогіки. Методологічною основою для розробки теорії вибору оптимальних педагогічних рішень є системний підхід. Тільки у тому випадку, коли під час прийняття рішення враховуються всі закономірні зв'язки між компонентами системи, можна очікувати, що буде обраний оптимальний варіант.

Технологія модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи передбачала дотримання педагогічних умов, до складу яких увійшли: спрямованість педагогічних дій; види діяльності; способи діяльності; умови реалізації.

Спрямованістю педагогічних дій є: упровадження сучасних підходів до організації й функціонування фізкультурно-оздоровчої роботи у сільській школі (соціально-педагогічного, системно-діяльнісного, вікового, індивідуально-диференційованого, аксіологічного); удосконалення змісту фізкультурно-оздоровчої роботи; спільна робота школи і сім'ї щодо формування особистісної фізичної культури молодших школярів, збереження і зміцнення їх здоров'я, підвищення рівня фізичного стану.

Сучасними підходами до організації й функціонування системи фізкультурно-оздоровчої роботи сільської школи є такі: соціально-педагогічний, системно-діяльнісний, аксіологічний, віковий, індивідуально-диференційований.

• Соціально-педагогічний підхід реалізується на базі викорис-

тання виховного та оздоровчого потенціалів усіх сфер життєдіяльності учня (освітньої, сімейної, позашкільної), організації цілеспрямованого педагогічного впливу на ці сфери.

- Системно-діяльнісний підхід передбачає рівноцінне включення в оздоровчий процес навчальної, позаурочної, позашкільної діяльності, родинного виховання, де учень виступає як активний суб'єкт фізкультурно-оздоровчої діяльності.

- Аксіологічний (ціннісний) підхід передбачає формування в учнів психологічного налаштування на ведення здорового способу життя, ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших людей.

- Індивідуально-диференційований підхід реалізується у відповідності до уподобань особистості учня, врахування його стану здоров'я, фізичної підготовленості, рівня рухової активності.

- Віковий підхід у процесі фізичного виховання та оздоровлення учнів реалізується на основі врахування та використання закономірностей розвитку особистості (фізіологічних, психічних, соціальних), а також соціально-психологічних особливостей досліджуваних груп школярів, обумовлених їх віковим складом. Віковий підхід є конкретизацією принципу природовідності виховання.

Удосконалення змісту фізкультурно-оздоровчої роботи у початкових класах сільської школи відбувалось у таких напрямках:

- упровадження у фізкультурно-оздоровчу роботу інноваційних авторських технологій і методик, а саме: сюжетні (інтегровані) уроки [17]; «Театр фізичного виховання» [12]; система «Вільного фізичного виховання» [9]; технологія максимального розвитку дитини, мобілізації її активності й самостійності під час рухової діяльності [20]; технологія комплексного розвитку особистості дитини в процесі фізичного вихо-

вання [19];

- впровадження методик психопрофілактичної роботи – сміхотерапії, арт-терапії, музикотерапії, кольоротерапії; адаптовані методики психофізичної гімнастики [2, 22];

- застосування елементів дитячого туризму, які дозволяють не тільки підвищити рівень рухової активності, рухової підготовленості молодших школярів, а й формувати їх особистісні якості [10, 21];

- впровадження елементів спортивно-орієнтованого фізичного виховання: програма фізкультурного тренування молодших школярів [6]; програма виховання, освіти та організації дозвілля школярів «СПАрт»; програма спортивно-ігрової підготовки учнів початкових класів [8].

Спільна робота сільської школи і сім'ї щодо формування особистісної фізичної культури молодших школярів та їх оздоровлення полягала в оновленні стратегії й тактики взаємодії педагогів з батьками, зміни її векторів та акцентів.

Ми застосовували такі форми спільної роботи з батьками: відкриті уроки для батьків; фізкультурне дозвілля, туристсько-краєзнавчі подорожі, спортивні свята «Тато, мама, я – спортивна сім'я», спортивно-екскурсійні маршрути; зустрічі з батьками, консультації, навчальні семінари.

Основними завданнями рухово-ігрової діяльності дітей і батьків у процесі занять фізичними вправами ми визначили такі:

- сприяння вербальному і невербальному спілкуванню дітей і батьків;

- формування гармонійних відносин між дітьми та батьками, зміна образу дитини в уявленні батьків;

- збагачення рухового досвіду школярів, розвиток психофізичних якостей;

- підвищення рівня опірності організму дитини негативним

чинникам довкілля (зниження захворюваності);

- сприяння гармонійному розвитку особистості молодшого школяра;

- формування у батьків практичних умінь у сфері фізичного виховання дитини;

- підвищення педагогічної культури батьків.

Структурними елементами педагогічних умов оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи були види і способи діяльності. Серед них нами були виділені такі:

- Навчальна діяльність включала проведення інтегрованих (сюжетних) уроків фізичної культури з різновіковим складом учнів (3-4 уроки на тиждень); навчальні семінари для батьків, педагогів, метою яких є навчання учнів, батьків, вчителів веденню здорового способу життя, формування уявлення про основні складові поняття «здоров'я», способи його збереження, використовуючи потенціал фізичної культури і спорту.

Навчальний предмет «Фізична культура» у структурі шкільних дисциплін є єдиним предметом, який безпосередньо спрямований на зміцнення здоров'я учнів і однією з основних організаційних форм занять фізичними вправами. У процесі уроків фізичної культури учні мають можливість (шляхом застосування систематичних фізичних навантажень): підвищувати рівень фізичної підготовленості; покращувати фізичні кондиції; зміцнювати здоров'я; засвоювати основні положення особистісної фізичної культури; набувати знання, уміння, навички їх використання для формування належного рівня здоров'я.

Основними завданнями уроків фізичної культури у початковій школі є: формування фізичної культури особистості в процесі засвоєння основ фізкультурної діяльності загальноосвітньої спря-

мованості; зміцнення здоров'я, сприяння своєчасному фізичному розвитку; навчання життєво важливим руховим вмінням і навичкам; розвиток фізичних якостей; набуття необхідних знань у галузі фізичної культури і спорту; виховання потреби та уміння самостійно займатися фізичними вправами, свідомо застосовувати їх з метою відпочинку, підвищення роботоздатності та зміцнення здоров'я; сприяння вихованню морально-вольових якостей, розвитку пізнавальних процесів і позитивних рис характеру особистості.

- Позанавчальна діяльність має на меті різнобічний розвиток рухових якостей школярів, підвищення їх рухової активності, фізичної підготовленості. Здійснюється у формі різноманітних оздоровчих занять, такі як: шкільні спортивні секції, спортивні години у групі подовженого дня та ін., котрі складають важливий елемент системи фізкультурно-оздоровчої діяльності сільської школи.

Нами були виділені такі види позанавчальної діяльності:

- Туристсько-краєзнавча діяльність є одним з найбільш ефективних засобів фізичного виховання, який здійснює комплексний вплив на особистість дитини (оздоровчий, розвивальний, виховний) і здійснюється у формі подорожей, походів, екскурсій, прогулянок [10, 11].

Основними положеннями туристсько-краєзнавчої діяльності (ТКД) є такі:

1. ТКД – це системна організована діяльність дітей, в якій представлені всі сфери її життєдіяльності: природа, культура, люди, суспільство.

2. ТКД – це особливий вид розвивального середовища, спрямований на всебічний і гармонійний розвиток учнів початкових класів.

3. ТКД забезпечує комплексний вплив на молодших шко-

лярів, що дає змогу розвивати, виховувати, гартувати їх шляхом максимального використання оздоровчих сил природи.

4. ТКД є інтегрованим способом навчання і виховання дітей, за якого відбувається взаємопроникнення та єдність всіх видів їх діяльності: гра, спілкування, предметно-практична, духовна, трудова, самостійна, художня, освітня, образотворча, експериментально-дослідницька, мовленнєва, пізнавальна тощо.

5. ТКД – це діяльність, в процесі якої відбувається зміна типу взаємодії вчителя й учня від позиції наставника до позиції співдружності.

6. ТКД – це особистісно орієнтована модель побудови педагогічного процесу, в центрі уваги якого – дитина, повноцінне проживання нею сьогодення, врахування об'єктивних закономірностей індивідуального психічного розвитку.

7. ТКД спрямована на гуманізацію педагогічного процесу, основний зміст якого – демократичність взаємовідношень педагога і дитини. Тобто, в процесі виховання у дітей не виникає протест та опір, оскільки присутня активна сумісна діяльність дорослого і дитини.

- Спортивно-фізкультурна діяльність включає такі організаційні форми як спортивні свята і шкільні змагання, масові старты. Вони розглядаються як складова і обов'язкова частина системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями у сільському соціумі, є своєрідними показниками фізичної активності і підготовленості учнів.

Цільовою орієнтацією спортивних свят і змагань є демонстрація спортивно-фізкультурних досягнень учнів, розвиток стійкого інтересу до фізичної культури і спорту, підвищення рівня фізичної активності школярів, соціалізація особистості.

- Фізкультурно-оздоровча ді-

яльність має на меті розширення простору рухової активності учнів під час навчання у школі. Комплекс представлений наступними формами організації фізкультурно-оздоровчого процесу в режимі навчального дня у школі: ранкова гімнастика, фізкультхвилинки на уроках, рухливі (динамічні) перерви, які є структурними елементами цілісної фізкультурно-оздоровчої роботи сільської школи.

- Домашні завдання – одна з форм індивідуальної фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями, специфічний вид самостійної роботи, завдання якої відповідають стану здоров'я, психофізіологічним та індивідуальним особливостям конкретного учня.

- Сімейні форми дозвілля. Здоров'я дитини значною мірою залежить від стилю життя і взаємостосунків членів сім'ї. Поведінка батьків, соціально-побутові умови життя сім'ї, ставлення до дитини, розуміння її проблем, характер занять з дитиною, атмосфера у сім'ї – всі ці фактори створюють середовище, яке сприяє або збереженню, підтриманню і зміцненню здоров'я дитини, або його руйнації.

У роботі сільської школи з батьками відбувалась реалізація таких завдань: здійснення спільно з вчителями роботи щодо формування особистісної фізичної культури молодого школяра, збереження і зміцнення його здоров'я; формування у батьків правильного розуміння мети гармонійного розвитку особистості дитини в процесі фізичного виховання; поширення серед батьків різних напрямів педагогічної діяльності; вивчення позитивного досвіду сімейного виховання, поширення його серед батьків, використання в діяльності сільської школи.

Для успішної реалізації цих завдань необхідна інформація про родину, яка накопичується й поповнюється протягом усього періоду перебування дитини у

школі. Вчителям необхідно мати таку інформацію про умови виховання дитини в сім'ї: склад сім'ї; матеріальне забезпечення; наявність інформації про інших дітей; місця роботи батьків; характер стосунків в сім'ї (авторитарний, демократичний); форми спілкування з дитиною; рівень загальної культури в сім'ї; проведення вільного часу дитиною; дотримання режиму дня; допомога дитини у домашніх справах по господарству; участь батьків у проведенні корекційної роботи з дитиною; характер труднощів, що зазнають батьки під час виховання дитини.

Однією з форм спільної роботи з батьками є сімейні форми дозвілля, змістом яких є родинні свята і розваги, такі, як: спортивне свято «Тато, мама, я – спортивна сім'я», дні здоров'я, туристсько-краєзнавчі подорожі, походи вихідного дня, сумісні заняття фізичною культурою і спортом.

Основна мета родинних свят і розваг – це формування мотивації дітей і батьків до занять фізичною культурою, ведення здорового способу життя.

– Рухливі форми домашньої роботи. Умови життя у сільському соціумі створюють передумови для активного рухового режиму, і, відповідно, – для оздоровлення дітей засобами сільського способу життя.

Сільські школярі проживають, як правило, у приватних будинках, що передбачає виконання певного обсягу домашньої роботи. Результати досліджень свідчать, що учні початкових класів сільських шкіл виконують біля 30 різноманітних робіт у будинку, домашньому господарстві, в саду, городі [3, 16].

Було з'ясовано, що серед домашньої роботи, яку виконують молодші школярі, найбільш розповсюдженими є: прибирання у будинку; годування домашніх тварин і птахів; прибирання снігу; допомога у догляді за молодшими дітьми; допомога у догляді

за рослинами у саду, городі; збирання врожаю та ін.

Додатковим щоденним видом рухової активності для сільських школярів є щоденні піші прогулянки з часовими витратами від 10 до 40 хвилин.

– Фізкультурно-рекреаційна діяльність у шкільному таборі. Особливості функціонування шкільних оздоровчих таборів визначають низку специфічних вимог до організації й методики фізичного виховання, які полягають у пріоритетній оздоровчій спрямованості роботи літнього шкільного оздоровчого табору, необхідності застосування диференційованого підходу у заняттях фізичними вправами з дітьми.

Основною метою цього виду діяльності як складової технології модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи сільської школи є: сприяння розвитку здорової гармонійно розвиненої особистості, організація корисного дозвілля та активного відпочинку, виховання позитивних рис характеру.

Основними формами роботи з фізичного виховання у шкільному оздоровчому таборі є такі: ранкова гімнастика, рекреаційно-оздоровчі заняття, змагання, подорожі й екскурсії.

Ефективність впровадження запропонованої технології оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи передбачала дотримання таких умов її реалізації:

– Упровадження у практичну діяльність сільської школи педагогічних технологій оздоровлення. Нами був розроблений і впроваджений комплект технологій оздоровлення учнів у сільському соціумі. Він складався з базової технології – оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи і супутніх їй технологій: розвитку рухової активності сільських школярів; виховання у

дитини потреби у заняттях фізичною культурою і спортом; виховання ціннісного ставлення до власного здоров'я; педагогічної роботи з батьками щодо оздоровлення учнів засобами фізичної культури і спорту.

– Діагностика стану здоров'я, фізичного розвитку, фізичної підготовленості, рухової активності молодших школярів. Будь-яку педагогічну діяльність, її напрям визначає діагностика і моніторинг стану досліджуваного явища (у конкретному випадку – фізичного стану і рухової активності молодших школярів). У якості методів діагностики ми застосували: антропометрію; пульсометрію; спірометрію; функціональні проби; методи оцінки фізичного здоров'я; контент-аналіз медичних карт; педагогічні спостереження і тестування; метод хронометрії. Це дозволило визначити не тільки взаємозв'язки між рівнем фізичного стану і кількісними характеристиками рухової активності дитини, але і якісні характеристики рухової діяльності (ступінь її свідомості, емоційної забарвленості та ін.).

– Формування мотивації до регулярних занять фізичними вправами. Мотивація до рухової активності у молодшому шкільному віці виявляється наявністю інтересів до відповідних видів занять фізичними вправами, які формує школа, спортивні секції, батьки, а також середовище проживання дитини. Для визначення мотивів рухової активності і потреб школярів сільської місцевості до видів занять фізичними вправами нами були застосовані соціологічні методи дослідження (опитування, анкетування). Були визначені пріоритетні мотиви фізкультурної активності учнів початкових класів, серед яких: активний відпочинок, розвага; спілкування з друзями; покращення стану здоров'я, фізичної підготовленості та ін. Також був визначений рейтинг видів рухової

активності учнів 1-4 класів. Найбільш популярними обраними видами є: рухливі ігри, туризм, легка атлетика (біг, стрибки, метання), спортивні ігри, зимові види спорту, танці. Отримані результати актуалізують проблему вдосконалення змісту фізкультурно-оздоровчої роботи в школі, врахування потреб та інтересів молодших школярів у руховій активності.

– Широке використання природно-оздоровчих чинників передбачає раціональне використання здоров'язбережувальних факторів сільської школи. Екологічно чисте навколишнє середовище надає можливість більш широкого використання гартувальних заходів, максимального проведення занять фізичними вправами на відкритому повітрі протягом року.

Критеріями ефективності впровадження технології оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи у сільській школі були визначені такі: підвищення показників фізичного здоров'я, фізичної підготовленості; збільшення обсягу рухової активності; наявність мотивації й стійкого інтересу до занять фізичними вправами в учнів молодшого шкільного віку.

Таким чином, реалізація оздоровчо-розвивального потенціалу занять фізичною культурою можлива за умов визначення, дотримання і застосування всіх компонентів технології оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи.

Висновки. Отже, педагогічні умови оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи включали в себе: спрямованість педагогічних дій; види діяльності; способи діяльності дітей; умови реалізації запропонованої технології.

Спрямованість педагогічних дій полягала: у застосуванні су-

часних підходів до організації й функціонування фізкультурно-оздоровчої роботи у сільській школі (соціально-педагогічного, системно-діяльнісного, вікового, індивідуально-диференційованого, аксиологічного); удосконаленні змісту фізкультурно-оздоровчої роботи ЗОШ; спільної роботи сільської школи і батьків.

Змістом фізкультурно-оздоровчої роботи сільської ЗОШ були як традиційні засоби фізичного виховання молодших школярів (школа рухів), так й елементів інноваційних і оздоровчих технологій (сюжетні (інтегровані) уроки, системи «Театр фізичного виховання», «Вільне фізичне виховання», технологія комплексного розвитку особистості дитини в процесі фізичного виховання; психогімнастика; туристсько-краєзнавча діяльність; здоров'яформувальна технологія спортивно-орієнтованого фізичного виховання).

Реалізація змісту фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів передбачала оптимальне співвідношення видів і способів діяльності дітей, підібраних з урахуванням особливостей функціонування загальноосвітньої школи в умовах сільського соціуму.

Ці підходи реалізовувались у наступних урочних і позаурочних формах організації фізичного виховання в умовах сільської школи: уроках фізичної культури; фізкультурно-оздоровчих заходах в режимі шкільного дня; спортивно-фізкультурних заходах; туристсько-краєзнавчій діяльності; сімейних формах активного дозвілля; домашніх завданнях з предмету «Фізична культура»; фізкультурно-рекреаційних заходах у шкільному таборі; рухливих формах домашньої роботи.

Були визначені різновиди форм роботи, види рухової діяльності, організаційно-методичні засади їх проведення, а також – розроблена технологія оптиміза-

ції рухової активності молодших школярів у сільському соціумі, які сприяють оптимізації їх фізичного стану.

Умовами реалізації запропонованих підходів були: застосування педагогічних технологій оздоровлення; діагностика фізичного стану й рухової активності дітей, формування мотивації до регулярних занять фізичними вправами; широке використання природно-оздоровчих чинників.

Критеріями ефективності розробленої технології модернізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської ЗОШ слугували: динаміка показників морфофункціонального стану, фізичної підготовленості, стану здоров'я, параметрів рухової активності.

Література

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В.И. Андреев. – Казань: Изд-во КТУ, 1988. – 238 с.
2. Антипець В. Творчі здібності зберігають життя і здоров'я / В. Антипець // Дошкільне виховання. – № 4. – 2013. – С. 16-19.
3. Антонов А.И. Семейный образ жизни в сельской России: монография (по результатам социолого-педагогического опроса родителей и детей) / А.И. Антонов. – М.: Ключ. – 2015. – 236 с.
4. Бабанский Ю.К. Повышение эффективности педагогических исследований / Ю.К. Бабанский. – М.: Педагогика, 1982. – 192 с.
5. Бабанский Ю.К. Педагогика: учебное пособие / Ю.К. Бабанский, В.А. Сласенин, Н.А. Сорокин. – М.: Просвещение, 1987. – 479 с.
6. Бальсевич В.К. Спортивно-ориентированное физическое воспитание учащихся общеобразовательных школ: [метод. пособие] / В.К. Бальсевич.

- севич. – СПб. : Питер, 2006. – 72 с.
7. Беликов В.А. Образование. Деятельность. Личность: монография / В.А. Беликов. – М. : Академия, 2015. – 310 с.
  8. Волков Л. Спортивний талант: особливості формування структури загальної спортивної обдарованості на етапі початкової підготовки / Л.В. Волков, Т. Павлова // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» : зб. наук. праць. – Переслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 17. Педагогіка. – С. 70-84.
  9. Глазырина Л.Д. Методика физического воспитания детей дошкольного возраста: [пособие для пед. дошк. учреждений] / Л.Д. Глазырина, В.А. Овсянкин. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 176 с.
  10. Головач І. І. Застосування засобів екологічного туризму у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку: дис. ...канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / І.І. Головач. – Київ, 2015. – 211 с.
  11. Грицишина Т.І. Маленькі туристи. Краєзнавство і туризм у дошкільному закладі / Т.І. Грицишина; [упоряд. Т. Вороніна]. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с. – (Б-ка «Шк. Світу»).
  12. Єфіменко М.М. Театр фізичного виховання та оздоровлення дошкільнят / М.М. Єфіменко. – К. : ІСДО, 1995. – 84 с.
  13. Зверева М.В. О понятии «дидактические условия» / М.В. Зверева // Новые исследования в педагогических науках. – 1987. – № 1. – С. 29-32.
  14. Ипполитова Н.В. Анализ понятия «педагогические условия» / Н.В. Ипполитова // General and Professional Education. – 2012. – № 1. – С. 8-14.
  15. Куприянов Б.В. Современные подходы к определению сущности «понятие педагогические условия» / Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – 2015. – № 2. – С. 101-104.
  16. Малинин В.М. Развитие системы физкультурно-оздоровительной деятельности сельской школы: дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теория и методика обучения и воспитания (социальная работа)» / В.М. Малинин. – Москва, 2009. – 157 с.
  17. Москаленко Н.В. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів : навч. посіб. / Н.В. Москаленко, О.В. Шиян. – Дніпропетровськ : Інновація, 2011. – 238 с.
  18. Найн А.Я. О методическом аппарате диссертационных исследований / А.Я. Найн // Педагогика. – 1995. – № 5. – С. 44-49.
  19. Пангелова Н.Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання : дис. ...доктора наук з фіз. вих. та спорту : спец. 24.00.02. – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення / Н.Є. Пангелова. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – 445 с.
  20. Рунова М.О. Рухова активність дитини в дитячому садку: посібн. [для працівників дошк. закл., викладачів і студентів пед. вузів і коледжів]: / (пер. з рос. мови). – Х. : Ранок, 2007. – 192 с. – (серія «Програми розвитку»).
  21. Троценко Т.Ю. Формування моральних якостей учнів 3-4 класів у процесі туристсько-краєзнавчої діяльності : автореф. дис. ...канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Т.Ю. Троценко. – Київ, 2009. – 20 с.
  22. Чистякова М.И. Психогимнастика / М.И. Чистякова [Под. ред. М.И. Буянова]. – М. : Просвещение, 2010. – 128 с.

